

Arvydas Ramonas – Klaipėdos universiteto Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakulteto Jono Pauliaus II krikščioniškųjų studijų centro direktorius, vyriausiasis mokslo darbuotojas, profesorius, teologijos mokslų daktaras. Telšių kunigų seminarijos profesorius, Klaipėdos universiteto kapelionas. Romos popiežiškosios teologijos akademijos narys korespondentas, Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas, Klaipėdos skyriaus pirmininkas.

Moksliniai interesai: Katalikų Bažnyčios dogminė teologija, Stačiatikių Bažnyčios teologija ir dvasingumas.

Adresas: Kretingos g. 40, LT-92307 Klaipėda.

Tel.: +370 ~ 682 166 45; +370 ~ 46 398 614.

El. paštas: arvydas.ramonas@outlook.com

Arvydas Ramonas: Chair of the John Paul II Centre for Christian Studies of the Humanities and Education Sciences faculty at Klaipėda University, Chief Researcher, Professor, Theology Ph. D. Professor at Theological Seminary of Telšiai, chaplain of the Klaipėda's university. Corresponding member of Roman Pontifical Theological Academy, academician at Lithuanian Catholic Academy of sciences, chairman of the Department of Klaipėda.

Research of interest: Catholic Church dogmatic theology, Orthodox theology and spirituality.

Arvydas Ramonas

Klaipėdos universitetas

KATALIKŲ BAŽNYČIOS MOKYMAS APIE DIEVO MOTINĄ MARIJĄ

Anotacija

Straipsnyje analizuojamas Katalikų Bažnyčios mokymas apie Dievo Motiną Mariją. Toks mokymas iš esmės grindžiamas keturiomis dogmomis apie Mergelę Mariją: Dievo Motina, Mergelė, Nekaltai Pradėtoji ir į Dangų Paimtoji. Katalikų Bažnyčios doktrina išsiskiria iš kitų krikščioniškų konfesijų tuo, kad turi vieningą ir gana tikslų mokymą ne tik apie Mariją, bet ir apskritai apie kitus tikėjimo dalykus bei dorovę ir moralę. Marijos asmuo nagrinėjamas Šventojo Rašto, Tradicijos ir Magisteriumo mokymo šviesoje. Tai svarbu, norint pabrėžti, kad pagrindinės šios keturios dogmos yra susiformavusios per išstisus amžius, grįstos tikinčiųjų įsitikinimais (lot. *sensus fidei*), patvirtintos Bažnyčios visuotinių Susirinkimų bei popiežių iškilmingai paskelbtos *ex cathedra*, t. y. kaip tikėtinos tiesos, privalomos visiems katalikams.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Marija, Dievo Motina, Mergelė, Nekaltai Pradėtoji, į Dangų Paimtoji, Vatikano II Susirinkimas.

Abstract

The article analyzes the teachings of the Catholic Church about the Mother of God of Mary. Such teaching is basically based on four dogmas about Virgin Mary: The Mother of God, The Virgin, The Immaculate Conception and The Assumption. The doctrine of the Catholic Church is distinguished from other Christian denominations by the fact that it has a unified and rather precise teaching not only about Mary, but also about other things of

faith and morals in general. The person of Mary is examined in the light of the teachings of the Holy Scriptures, Tradition and Magisterium. This is important to emphasize that the main four dogmas have been formed over the centuries, based on the beliefs of the faithful (*sensus fidei*), approved by the universal assembly of the Church and by the popes solemnly proclaimed *ex cathedra*, as probable truths that are obligatory for all Catholics.

KEY WORDS: Mary, The Mother of God, The Virgin, The Immaculate Conception, The Assumption, The Council of Vatican II.

doi:<http://dx.doi.org/10.15181/rh.v23i0.1786>

Įvadas

Šiuo straipsniu trumpai apžvelgsime Katalikų Bažnyčios dogminį, t. y. doktrininį, mokymą apie Švenčiausiąją Mergelę Mariją, Dievo Motiną. Ypač aptarsime svarbiausias keturias dogmas apie jos asmenį¹. Vatikano II Susirinkimas krikščionis moko, jog pagrindinis krikščioniškojo gyvenimo veikėjas, garantas ir tikslas yra Jėzus Kristus. Savo meile Dievas nori, kad kūriniai / žmonės būtų jo bendradarbiai, ir dažnai Jo dovanos pasiekia mus kitiems tarpininkaujant (šventiesiems, palaimintiesiems, kitiems žmonėms ir, žinoma, Dievo Motinai Marijai). Žmonijos išganymo istorijoje Marija buvo Jėzui Kristui artimiausia. Ji nuolankiai sutiko tapti Jo Motina ir bendradarbiauti išganymo darbe. Ji Jį pagimdė, augino, lydėjo žemiškos kelionės dienomis: išprašė pirmą stebuklą Kanos vestuvėse ir sekė Sūnų Jo kančioje ir mirtyje; džiaugėsi Jo prisikėlimu ir žengimu į dangų ir su Jo apaštalais maldoje sulaukė Šventosios Dvasios atsiuntimo, būtent todėl yra tituluojama ir Bažnyčios Motina. Galime kelti klausimą, o kokį vaidmenį Marija turi tolesniame krikščioniškajame gyvenime? Jos Sūnus pelnė atlikto išganomojo darbo vaisius, kurie pritaikomi ir šių laikų žmonėms. Šioje srityje jos vaidmuo yra labai svarbus.

Švč. Mergelės Marijos vaidmens svarba kyla iš jos dieviškosios motinystės. Būdama Išganytojo Motina, ji kartu yra ir išganomųjų Motina ir

¹ Bažnyčios istorijoje tikėjimo tiesos, t. y. dogmos (gr. *Dogmata* – tiesa) formavosi sąveikaudamos su klaidingomis nuomonėmis apie tikėjimą, erezijomis (gr. *Airesis* – kitokia klaidinga nuomonė). Taip kilo dvi teologinės idėjos: eretikų (gr. *Heterodoksia*) ir Bažnyčios (gr. *Orthodoksia*) dogmos. Tikėjimo dogmos apibrėžimas yra toks: „Dievišku ir katalikišku tikėjimu turi būti tikima visa tai, kas telpa Dievo Žodyje, parašytame ir perduotame, ir kas pateikiama iš Bažnyčios pusės kaip dieviškai apreikšta tiesa, tiek skelbiant ją iškilmingai (lot. *ex cathedra*), tiek mokant ordinariniu Magisteriumu“ (DS, Nr. 3011).

Užtarėja. Šią tiesą skelbia visų laikų Bažnyčios mokslas apie Švč. Mergele Mariją.

Straipsnyje aptarsime pagrindines keturias mariologines dogmas: Nekaltojo Marijos Prasadėjimo, Marijos, kaip Dievo Motinos, asmenį, Jos mergystę ir Žengimą į dangų. Minėtos dogmos bus analizuojamos viso Bažnyčios mokymo šviesoje, ypač pasitelkiant Šventąjį Raštą, normatyvinius Susirinkimų ir popiežių mokymus. Tad esminiai šaltiniai šiame straipsnyje yra Vatikano II Susirinkimo, popiežių dokumentai, kuriuose atsiskleidžia Marijos vaidmuo išganymo istorijoje, bei teologų įžvalgos ir Katalikų Bažnyčios Katekizmas.

Lietuviškos literatūros mariologine tematika nėra daug. Vienas svarbiausių iš lietuviškų leidinių yra Antano Maceinos „Didžioji Padėjėja“², kuriame autorius, remdamasis Šv. Rašto tekstais, pabrėžia Marijos, kaip Užtarėjos, vaidmenį. Bažnyčios Tėvų liudijimai atskleidžiami Dariaus Alekno sudarytoje knygoje „Bažnyčios Tėvai“³, taip pat keletas leidinių versta iš italų kalbos: Raniero Cantalamessos „Marija – Bažnyčios veidrodis“ bei Federico Suarezo „Marija iš Nazareto“⁴. Abiejuose pastaruosiuose leidiniuose yra aiškiai nušviečiama Bažnyčios samprata apie Mariją.

Straipsnio objektas – mariologinės dogmos.

Straipsnio tikslas – aptarti keturias dogmas apie Mariją: Marija – Dievo Motina, Mergelė, Nekaltai Pradėtoji ir į Dangų Paimtoji.

Uždaviniai:

Apžvelgti trumpą kiekvienos dogmos raidą, paskelbimo aplinkybes ir turinį.

1. Išnagrinėti ryšį tarp pirmųjų amžių mariologijos ištakų ir šiandieninės mariologijos.
2. Išryškinti Marijos, kaip Bažnyčios Motinos, Užtarėjos ir krikščioniškojo gyvenimo idealo, vaidmenį, remiantis Vatikano II Susirinkimo mokymu.

Darbo metodika: taikomas analitinis-komparatyvinis ir sintetinis metodai.

² Maceina A. (1959). *Didžioji Padėjėja*. Putnamas.

³ Alekna D. (2003). *Bažnyčios Tėvai*. Antologija. Vilnius: Aidai.

⁴ Cantalamessa R. (2001). *Marija – Bažnyčios veidrodis*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai; Suarez F. (2010). *Marija iš Nazareto*. Vilnius: Tikroji moneta.

1. Mariologinės dogmos

Verta turėti omenyje, kad išsamaus mokymo Šventajame Rašte apie Mergelę Mariją nėra. Apie ją epizodiškai rašo beveik visi evangelistai. Apaštalas Paulius apskritai beveik nekalba, tik užsimena, kad Kristus yra gimęs iš moters. Tad tiesiog susiformavusio dogminio mokymo apie Dievo Motiną Biblijoje neverta ieškoti. Šią spragą papildoma Tradicija ir pirmieji Bažnyčios susirinkimai⁵. Visa tai ir lėmė tolesnę šio asmens interpretaciją skirtingose krikščioniškose (ir ne tik) bendruomenėse ir Bažnyčiose. Pavyzdžiui, gana keblukas atrodo protestantų Marijos suvokimas, nes jie, išpažindami tikėjimo tiesas, vadovaujasi savo hermeneutiniu Biblijos aiškinimu – tikra tik tai, kas Šventajame Rašte užrašyta, tad ir Marija jų tikėjime yra svarbus asmuo tiek, kiek apie ją užsimenama būtent Biblijoje. Marija yra tikinčioji į Kristų. Kai kalbama, kur dabar yra Dievo Motina, tai tampa nebe tiek aišku: ar tai yra tik praeities personažas, t. y. miręs ir viskas? Ar vis dėlto gyva, tarp mūsų? Stačiatikiai taip pat neturi vieningo glaudaus doktrininio mokymo apie Mariją. Ji labiau yra liturgijos (ypač ikonografijoje) bei liaudies pamaldumo (giesmėse) objektas. Skirtingai nei katalikų mokyme suprantamas ir Marijos paėmimas į dangų: Marija interpretuojama lyg „užmigusi“ Dievo prieglobstyje danguje, ir tiek (lot. *Dormitio*). Tad vėl iškyla jos, kaip aktyvios išganymo tarpininkės, vaidmuo šiandienei krikščionių bendruomenei.

Todėl mariologinėms dogmoms susiformuoti turėjo įtakos įvairūs veiksniai: Biblijos mokymas⁶, Tradicija, pirmųjų amžių Bažnyčios tėvų

⁵ „Šventasis Raštas nepateikia jokio mokymo apie Atpirkėjo Motiną, tačiau tik Marijos gyvenimo mozaikos akmenėlius – nurodymus, susijusius su Kristumi ikikrikščioniškoje bendruomenėje, kuri labiau sutapusi su etiniu Marijos paveikslu nei su sisteminga Marijos doktrina“ (Söll 1984, 13). Taip pat dogminė istoriografija negali pavaizduoti, kaip vystėsi religinių tezių genezė, kaip ji faktiškai kilo iš dabartinės epochos tikėjimo sąmoningumo. Tai, kas formavimosi ir perteikimo elementuose yra nežinoma iš liudininčių apklausų ir faktų, gali būti pavaizduota chronologiškai, kai ateina tinkamas momentas jų pirmajai rašytinei išraiškai.

⁶ Vienintelio Luko Evangelijoje ypač daug dėmesio yra skiriama Marijai. Lukas, kitaip nei Morkus, aprašo Jėzaus genealogijos medį, nepamindamas Marijos vardo. Luko Evangelija prasideda dviem angelo Gabrieliaus apreiškimais. Pirmuoju Zacharijų pranešama apie Jono Krikštytojo gimimą (Lk 1,5–25). Antrame apreiškime angelas Gabrielius paskelbia Marijai, „o kartu ir visai laukiančiai žmonijai žinią apie Jėzaus gimimą (Lk 1,26–38)“ (Bučmys 1964, 22). Lukas išryškina Jėzaus gimimo paskelbimą (plg. Lk 1,26–38), sugretindamas jį su jo pirmtako Jono Krikštytojo gimimo paskelbimu (plg. Lk 1,5–25), toliau aprašo abiejų būsimų Motinų susitikimą (plg. Lk 1,39–56).

raštai⁷ bei Susirinkimai. Yra vienas svarbus faktas Biblijoje, jog „Marija nenutuokė apie savo didybę, todėl sau pačiai atrodė nesvarbi“ (Suarez, 2010, 97). Tai nereiškia, kad Bažnyčia vėliau ją tiesiog sudievinu. Bėgant amžiams Bažnyčia išvėlgė jos svarbą išganymo užmojyje, atpažino jos asmenį ir suprato Marijos vaidmenį ne tik Kristaus gyvenimo laikotarpiu, bet ir amžinybėje.

1.1. Marija – Dievo Motina

Marijai Dievo Motinos titulas buvo suteiktas 431 m. Efezo III visuotiniame Bažnyčios Susirinkime (Buchberger, 1962, 28). Marijos dieviškosios motinystės, t. y. „Dievo Gimdytojos“, tema buvo nagrinėjama ir 381 m. Konstantinopolio I bei 451 m. Kalcedono visuotiniuose Susirinkimuose. Graikiškas žodis *Theotokos* yra sudarytas iš dviejų dalių: *Theos* (Dievas) ir *tokos* (žmogus, kuris suteikia gyvybę). Tačiau nėra aiškiai žinoma, kas pirmas pavartojo terminą *Theotokos*. Ši sąvoka pirmaisiais amžiais buvo jau minima sirų tikinčiųjų bendruomenėje liturgijos metu. Vis dėlto manoma, jog terminas buvo pirmą kartą pavartotas egiptiečių teologų

Negalima nepastebėti akivaizdžių panašumų Mato ir Luko Evangelijose: 1. Juozapo ir Marijos sužadėtuvių fakto (plg. Mt 1,18–20; Lk 1,27). 2. Motinos vardo paminėjimo. 3. Jėzaus prasidėjimo Marijos iščiose per plačiau neaprašytą Šv. Dvasios veikimą. 4. Bėtliejaus, kaip gimimo vietos, nusakymo. Šitie panašumai Evangelijų skaitytojams turėjo būti svarbesni už skirtumus ir daugelį perimtų istoriškai nepatiktų netikslumų, o jie būtent susiję su anais teiginiais, kurie dogmų sudarymui turėjo būti labai reikšmingi.

⁷ Pavyzdžiui, Ireniejus yra reikšmingiausias II a. Bažnyčios rašytojas, katalikiškosios dogmatikos tėvas, kuris plėtojant Marijos mokslą yra laikomas vienu pagrindinių patristikos atstovų. Jis – vienas pirmųjų didžiųjų teologų, susipažinęs su Mažosios Azijos romėnų ir Vakarų tradicijomis, savo penkių knygų kūrinyje „Prieš erezijas“ akcentavo klaidingo mokymo atskleidimą ir išryškino naujus akcentus. Šventasis Ireniejus „pataria krikščionims praktikuoti ypatingą pamaldumą Švenčiausiajai Mergelei Marijai ir pagarbą ypač dėl to, kad Ji yra išgelbėjusi visą žmoniją nuo amžinosios pražūties“ (Ayan 2007, 773). Justinas dar ši tą nuveikė besiformuojančios mariologijos labui. Savo dialoge jis nori parodyti, kad 21 psalmė, išreiškianti kančios pranašystę, yra nukreipta į Kristų, ir sako: „Mes žinome, kad Jis per Mergelę tapo žmogumi tam, kad tam pačiam kely, kuriame angies sukelta nuodėmė gavo savo pradžią, būtų ir išpirkta. Kadangi Ieva, kuri buvo nesugadinta mergelė, po to, kai priėmė gyvatės žodžius, pagimdė nuodėmę ir mirtį, o Mergelė Marija, priešingai, buvo pilna tikėjimo ir džiaugsmo, kai angelas Gabrielius jai pranešė džiugią žinią, jog Dievo Dvasia nužengs ant jos ir Aukščiausiojo Galybė pridengs ją savo šešėliu, nes tas, kas iš jos gims, bus šventas ir vadinsis Dievo sūnumi“ (Söll 1984, 33).

IV a. Neabejotina, kad šis terminas 319 m. buvo paminėtas Aleksandro iš Aleksandrijos raštuose (plg. Coyle, 1996, 22).

Efezo I Susirinkimas buvo sušauktas, kad išspręstų komplikuotą polemiką tarp Konstantinopolio vyskupo Nestorijaus ir Aleksandrijos patriarcho Kirilo. Nestorijus ir Antiochijos mokykla buvo sunerimę, nes Arijus labai iškėlė Kristaus dieviškumą, kad jis nebeatrodė esąs kartu ir žmogus. Todėl jie rūpinosi, kad būtų aiškiai pabrėžtas skirtumas tarp dviejų Jėzaus prigimčių ir pasiūlė, kad Marija būtų vadinama ne „Dievo Motina“, bet „Kristaus Motina“, „Kristaus Gimdytoja“, bet ne „Dievo Gimdytoja“. Jie tikėjo, kad Ji yra tik Dievo / Kristaus, kaip žmogaus, Motina. Problemą taip pat apsunkino „įtampa tarp Egipto Bažnyčios, kuri palaikė titulą „Dievo Motina“, ir Antiochijos bažnyčios, kuri palaikė titulą „Kristaus Motina“. Taigi Nestorijaus teiginys, „kad Marija neteisėtai vadinama Dievo Motina“ (Zakaras, 1991, 7), įplieskė didelę polemiką tarp Rytų Azijos vyskupų, palaikančių Nestorijų, ir Kirilo iš Aleksandrijos šalininkų. Nestorijaus skelbiamu mokslu susidomėjo popiežius Celestinas I ir pavedė Aleksandrijos patriarchui šv. Kirilui jį ištirti. Šis Nestorijų su Rytų vyskupais pasmerkė. Tada, „431 m. Sekminėms, imperatorius Teodosijus II sušaukė Susirinkimą Efeze, Mažosios Azijos uoste, kuriame buvo apaštalo Jono ir Marijos memorialai“ (Lenzenweger 1996, 178). Popiežius Celestinas atsiuntė tris deleguotus asmenis. Susirinkimui vadovavo šv. Kirilas. Efezo susirinkimas aiškiai pareiškė: „Jeigu kas nepripažįsta, kad Emanuelis yra tikras Dievas ir kad palaimintoji Mergelė Marija yra tikrai Dievo Motina, *Theotokos*, nes ji pagimdė Jį kūnišką, kuris yra Dievo Žodis, tegul jis bus atskiriamas nuo Bažnyčios“ (DS, Nr. 252). Šis pareiškimas buvo aiški polemikos dėl dviejų prigimčių vienybės Kristuje pasekmė. Efezo Susirinkimas svarstė, kad „jei Jėzus Kristus yra Dievo Žodžio įsikūnijimas, tada ir toji, kuri Jį pagimdė, gali būti vadinama Dievo Motina“ (Coyle 1996, 23). Susirinkimas tvirtino, kad Jėzus yra vienas dieviškas asmuo, o ne du asmenys, kaip įrodinėjo Nestorijus. Žinoma, „jis neneigė Kristaus dieviškumo, tačiau pabrėždamas jo, kaip žmogaus, tikroviškumą ir vientisumą dviejų prigimčių santykį suprato veikiau kaip proto susijungimą ar galių samplaiką negu kaip esminę vienybę“ (Dowley 2000, 182). Efezo Susirinkime buvo kalbama: „[V]ieninteliame Kristuje ir Dievo Sūnus, ir Žmogaus Sūnus, tos dvi prigimtys yra susijungusios, nenustelbiant nei Kristaus dieviškumo, nei žmogaus prigimties. Kadangi krikščionys teigia, kad Žodis

tapo kūnu, jie pripažįsta, kad vienintelis Kristus gimė iš Marijos, kentėjo ir mirė dėl mūsų ir yra garbinamas kaip Dievas“ (Coyle 1996, 23). Todėl Marija tikrai yra Dievo Motina, o ne tik Žmogaus Jėzaus Motina. Jos dieviška Motinystė yra suprantama kaip aplinkybė, lydinti į hipostatines vienybės paslaptį. Taigi, nepaisydamas imperatoriaus Teodozijaus nepasitenkinimo, Susirinkimas pasmerkė Nestorijaus mokslą ir pripažino Mariją Dievo Motina. Kirilo Aleksandriečio pergalė prieš Nestorijų ir jo šalininkus užtikrino Marijos kulto sėkmę, nes tai pabrėžė unikalų jos, kaip Dievo Gimdytojos, vaidmenį. Vėliau ir Vakarai pripažino Marijai *Theotokos* titulą ir apibūdino ją 451 m. Kalcedono Susirinkime. Popiežius Leonas I pasiūlė formuluotę, kurioje buvo atsižvelgta į Nestorijaus susirūpinimą dėl aiškaus skirtumo tarp dviejų Jėzaus prigimčių. „Kalcedono Susirinkimo žodžiais, Jėzus buvo „(...) gimęs iš Mergelės Marijos (...) pagal Jo žmogiškumą“ (Coyle 1996, 23). Tai, ką Efezo Susirinkimas iškilmingai paskelbė, Kalcedono Susirinkimas išsakė aiškiu dogmatišku teiginiu. Jame dar tiksliau buvo suformuluota kristologinė dogmatika, kartu su ja buvo taip pat pakartota Marijos dieviškos Motinystės doktrina.

Monofizitai laikėsi nuomonės, kad po inkarnacijos Kristus turėjo tik vieną – dievišką – prigimtį. Priešingai negu Nestorijus, jie kalbėjo apie Kristaus dievišką kūną, Šventosios Dvasios darbo vaisių, manydami, kad Marijos Motinystė nėra reali. Pasisakydamas prieš monofizitus Kalcedono Susirinkimas pabrėžė Jėzaus kūnišką ir žmogišką reikšmę: „Sūnus gimęs iš Tėvo prieš laikus, kaip jo dieviškumas yra gimęs naujais laikais dėl mūsų ir dėl mūsų išgelbėjimo“ (DS, Nr. 148). Pabrėždamas Žodžio vienybę ir kūrinį žmogų su visomis kūniškomis savybėmis, Kalcedono Susirinkimas tvirtino, kad Marijos Motinystė yra tikra ir teisinga.

Taigi, „pagrindinė mariologinė dogma apie tikrą dievišką Marijos Motinystę slypi fakte, kurį kristologinė doktrina įrodė Efezo visuotiniame Susirinkime prieš Nestorijų“ (Neusner, Dupuis 2001, 281). Ji yra įtraukta į Antrąjį Aleksandrijos Kirilo laišką Nestorijui, kuriame buvo teisėtai patvirtinta Susirinkimo Tėvų, kaip atstovaujančių katalikiškajam tikėjimui; tai yra taip pat patvirtinta pirmoje iš dvylikos šv. Kirilo anatemų prieš Nestorijų. Šv. Kirilas Aleksandrietis, gindamas Marijos garbę, įvedė Bažnyčioje ne vieną pamaldumo praktiką Marijos garbei.

1.2. Marija – Mergelė

Tikėjimas amžinai išliekančia Marijos Mergyste yra paplitęs nuo IV a.:

1. Jėzaus prasidėjimas iš Mergelės (lot. *virginitas ante partum* – mergystė iki gimdymo) nusako Jėzaus prasidėjimą, be žmogiškojo tėvo dalyvavimo.
2. Jėzaus gimimas iš Mergelės (lot. *virginitas in partu* – mergystė per gimdymą) yra įvykęs antgamtiniu veikimu, t. y. stebuklas.
3. Amžina Marijos Mergystė (lot. *virginitas post partum* – mergystė po gimdymo) reiškia, kad Marija po Jėzaus gimimo nesantykiavo lytiškai su vyru.

Per visą istoriją, ypač IV–V a., pagrindinė mąstymo apie Mariją kategorija buvo paradoksali: Mergelė ir Motina, žmogiškoji Motina to, kuris yra Dievas – Dievo Gimdytoja. Todėl ir apie amžiną Marijos mergystę iki Efezo Susirinkimo nuomonės yra skirtingos arba atviros diskusijoms. Ir tai nėra kiek mūsų nestebina, nes „mergystė ir motinystė žmonėms yra dalykai, kurie tarpusavyje yra nesuderinami“ (Colzani, 2002, 925). Vėliau gimimo nekaltumą atskleidžia Ignacas, o ypač Ireniejus. „Didieji Marijos Nekaltumo *in partu* ir *post partum* gynėjai yra šv. Jonas Krizostomas, Efraimas, Epifanas, Ambrozijus ir Augustinas. Augustinas patvirtina, kad Marija buvo davusi skastybės įžadą“ (Buchberger 1962, 28).

Popiežius Leonas I 449 m. apie Kristų teigia, kad „iš Šventosios Dvasios jis buvo pradėtas Mergelės iščiose, ir ji Jį pagimdė būdama nepaliesta, kaip būdama nepaliesta Jį pradėjo“. Dogmatinė formuluotė dėl Jėzaus gimimo iš Mergelės Marijos remiasi tikėjimu. Taip pat mokymas apie Marijos mergystę ir jos mergaitišką Jėzaus pradėjimo būseną, kad Jėzus gimė iš Mergelės Marijos Šventosios Dvasios veikimu, be žemiško tėvo įsikišimo, paremtas Apreiškimu (Coyle, 1996, 26). Katalikų Bažnyčios Katekizme skaitome: „Šventosios Dvasios misija visada esti sujungta ir suderinta su Sūnaus misija. Šventoji Dvasia, „Viešpats Gaivintojas“, siunčiama pašventinti Mergelės Marijos iščių ir dievišku būdu padaryti ją vaisingą, kad jinais pradėtų amžinąjį Tėvo Sūnų, kuris iš jos gaus žmogiškąją prigimtį (KBK, Nr. 485).

Apaštalo Pauliaus laiškuose nieko nekalbama apie Jėzaus pradėjimą. Apskritai Paulius nesidomi Jėzaus genealogija, jam svarbūs tik jo kančios ir prisikėlimo įvykiai, kaip grindžiantys visą tikėjimą jo asmeniui. Mato ir

Luko Evangelijose vaikystės pasakojimai yra vieninteliai šaltiniai, kuriuose minimas Jėzaus pradėjimas Mergelėje Marijoje. Jie pasako, kad Marija pradėjo Jėzų Šventosios Dvasios šešėlio pridengta, be vyriškos lyties įsikišimo (plg. Lk 1,26–38; Mt 1,18–25).

Mintis, kad toks Mergelės gimdymas rodo Dievo veikimo stebuklą, yra bendra Mato ir Luko Evangelijose. Tos versijos skiriasi detalėmis: prieštaravimai visiškai nesutaikomi. Abiem autoriams rūpėjo Jėzaus pradėjimas iš Jo Mergelės Motinos, kaip dieviško ženklo, pasirinkimo ir malonės (Coyle 1996, 26). Jie mato Jo nepaprastą gimimą kaip stebuklą, nes Jėzaus šaltinis buvo Dievas, o jis buvo Dievo Sūnus ir Mesijas iš prigimties. Angelo apreiškime Marijai randame žodžius: „Aš nepažįstu vyro (...), Šventoji Dvasia nužengs ant tavęs ir Aukščiausiojo galybė pridengs tave savo šešėliu, todėl ir tavo kūdikis bus šventas ir vadinamas Dievo Sūnumi“ (Lk 1,34–35.) Kitoje vietoje rašoma: „Juozapai, nebijok parsivesti į namus savo žmonos Marijos, nes jos vaisius yra iš Šventosios Dvasios“ (Mt 1,20; Lk 1,34–35).

Patys seniausi Bažnyčios Tėvai ir rašytojai taip pat skelbia mergaitiškąjį Jėzaus pradėjimą, Jo Motiną visuomet vadindami Mergele. Kiek Marijos Motinystė yra viešas faktas, tiek mergystė yra ne viešas, todėl apie ją Bažnyčia tegalėjo sužinoti iš Apreiškimo. Ši dogma buvo paskelbta Laterano I Susirinkime 649 m., kurį sušaukė popiežius Martynas I (plg. Buchberger 1962, 28). „Kristologinės doktrinos kontekste šis Susirinkimas taip pat moko griežtais, dogmatiškais terminais apie amžiną Marijos skaistybę“ (Neusner, Dupuis 2001, 281). Susirinkimas pabrėžia: „Jei kas nors pagal šventuosius Tėvus nuoširdžiai ir deramai nepripažįsta, kad šventoji Marija, visada skaisti ir nesutepta, yra Dievo Motina, kadangi ji pastojo realybėje be žmogaus sėklos iš Šventosios Dvasios, o Jėzus prieš daug amžių gimė iš Dievo Tėvo ir suteikė jam pradžią be nuodėmės, ir Marijos skaistybė liko nesutepta, tegul tas būna pasmerktas“ (DS, Nr. 503).

Tuo metu, kai Dievo Motinystė atspindi bibliinių tiesų šaknis ir kamieną, Marijos Mergystė sudaro jos žiedą. Evangelijos kalba apie Marijos Motinystę būnant Mergele, ir Motinystę pagrindžiama Šventosios Dvasios veikimu. Marijos mergystė sudaro jos gyvenimo pagrindą, dėl to, daugumos Bažnyčios Tėvų nuomone, prieinama prie jos žengimo į dangų. Kristus – mūsų Dievas, įsikūnijęs žmoguje, kuriuo jis tapo iš Mergelės ir Šventosios Dvasios, išsirinko šį asmenį ir apgaubė jį kūnišku nekaltumu, taip ją išaukštindamas. „Gilindama savo tikėjimą mergaitiška Marijos

motinyste, Bažnyčia ėmė išpažinti, kad Marija visuomet liko tikra Mergelė, net ir pagimdžiusi žmogumi tapusį Dievo Sūnų. Kristaus gimimas Jo Motinos mergaitiškos nekaltybės ne tik nepažeidė, bet dar ir pašventino. Bažnyčios liturgija pagerbia Mariją kaip *Aeiparthenos*, „visuomet Mergelę“ (KBK, Nr. 499).

1.3. Marija – Nekaltai Pradėtoji

Pirmą kartą absoliutų Marijos buvimą be nuodėmės teigia Pelagijus, o šv. Augustinas pritaria tam faktui, taip pat šv. Ambrozijus iškelia Marijos šventumą. Nekaltojo Prasidejimo dogmai Vakaruose pagrindus padėjo šv. Augustinas, atsižvelgdamas į gimtosios nuodėmės paveldėjimą (Buchberger 1962, 28–29). Tačiau, nepaisant autoritetingų Bažnyčios Tėvų pastangų, bėgant amžiams Katalikų Bažnyčioje ir ypač už jos vis išskildavo abejonių Švč. M. Marijos titulais bei jos reikšme / vaidmeniu išganymo paslapyje. Todėl Bažnyčios vadovai, atsižvelgdami į Bažnyčios tikėjimą šimtmečių tėkmėje, dar kartą rūpestingai ištyrė Marijos klausimą ir popiežius Pijus IX, pasitaręs su viso pasaulio vyskupais bei teologais, paskelbė Marijos Nekaltojo Prasidejimo dogmą. Taigi, „amžiams bėgant Bažnyčia suvokė, kad Dievo „malonėmis apdovanotoji“ Marija buvo atpirkta nuo pat savo prasidejimo momento“ (KBK, Nr. 491). Marijos Nekaltojo Prasidejimo dogma buvo paskelbta 1854 m. gruodžio 8 dieną bulėje *Inefabilis Deus*. Joje yra tvirtinama, kad Palaimintoji Mergelė Marija nuo pirmojo savo gyvenimo momento buvo laisva nuo gimtosios nuodėmės: „Mes paskelbiame, kad Švenčiausioji Mergelė Marija nuo pirmosios savo suvokimo akimirkos dėl ypatingos Dievo malonės ir ypatingos privilegijos, turint omenyje žmonijos Išganytojo Jėzaus Kristaus gimimą, buvo apsaugota nuo gimtosios nuodėmės“ (DS, Nr. 2803).

„Marijos Nekalto Prasidejimo esmė yra ta, kad Marijos siela nuo pat pirmo buvimo momento tapo apsaugota nuo gimtosios nuodėmės ir buvo pilna pašvenčiamosios malonės“ (Bučmys 1964, p. 16). Iš Katalikų Bažnyčios teologijos žinome apie gimtąją nuodėmę, jog kiekvienas gimstame be pašvenčiamosios malonės. Nors pirmieji mūsų tėvai ir buvo sukurti su pašvenčiamąja malone, tačiau jie nusikalsdami ją prarado ir užtraukė nuodėmę visiems savo palikuonims.

Pirmosios nuodėmės doktriną išplėtojo šv. Augustinas (354–430 m.). Tačiau Rytų Bažnyčia buvo beveik visiškai laisva nuo šv. Augustino min-

ties įtakos. Kai kurie stačiatikių teologai laikosi nuomonės, kad, jeigu Rytai būtų palaikę pirmosios nuodėmės doktriną, jie būtų pripažinę Nekaltojo Prasidėjimo dogmą, kai ji buvo paskelbta 1854 m. „Augustino supratimas apie pirmąją nuodėmę padarė didelę įtaką Marijos Nekaltojo Prasidėjimo dogmos tradiciniam supratimui“ (Coyle 1996, 36).

Popiežius Pijus IX, paskelbdamas Marijos Nekaltąjį Prasidėjimą, kaip neklaidingą ir visiems katalikams privalomą tiesą, rėmėsi Šv. Raštu ir Tradicija. Pačioje pirmoje Šv. Rašto Senojo Testamento knygoje Dievas išreiškia pasmerkimą žalčiui – piktajai dvasiai, sakydamas, kad sukels nesantaiką tarp žalčio ir moters, kuri sutriuškins jo galvą (plg. Pr 3,15). Luko Evangelijoje randame žodžius, kuriais angelas Gabrielius pasveikina Mariją tardamas: „Sveika, Malonės pilnoji“ (Lk 1,28). Malonės pilnatvės buvimas asmenyje paneigia bet kokią, taigi ir gimtąją nuodėmę. Taip pat ir pirmieji Bažnyčios Tėvai, rašytojai ir mokytojai, nors ir nevartoja tokių išsamių kaip mūsų dienomis posakių, bet pačias tikėjimo tiesas, nors ir paprastais žodžiais, pateikia gana aiškiai ir išsamiai. Pavyzdžiui, šv. Ireniejus (135–203 m.) „lygina Ievą ir Mariją nekaltumo ir Dievo malonės atžvilgiu. Bažnyčios Tėvai pastebi – kaip Ieva, taip ir Marija pradėjo savo gyvenimą be jokios nuodėmės pašvenčiamoje malonėje, nors vėliau abiejų kelias buvo skirtingas“ (Ayan 2007, 772). Nuo pat pirmųjų Bažnyčios amžių tikėjimo tiesa apie Marijos Nekaltąjį Prasidėjimą buvo gana plačiai žinoma ir gerbiama, o jos teologinė formuluotė vis labiau ryškėjo.

Dogma buvo paskelbta, priešinant kai kuriems katalikams ir protestantams. Anglikonai priešinosi ne dėl to, kad jie atmetė kreipimosi esminį mokymą, bet dėl to, kad jie manė, jog tai neturėtų būti pateikta kaip dogma, t. y. privaloma tikėti neišvengiamai visai visuotinei Bažnyčiai. Tad Bažnyčia moko, kad Marijai buvo suteikta malonė nuo pirmos jos gyvenimo akimirkos būti laisva nuo gimtosios nuodėmės, nes jai buvo lemta būti Jėzaus Motina. Marija – vienintelė iš žmonių – gimė be gimtosios nuodėmės ir jokios nuodėmės nepadarė per visą savo gyvenimą. Ji – naujoji Ieva – tobulas Kūrėjo idėjos išsipildymas. Ši malonė leido jai gyventi tvirtoje sąjungoje su Dievu nuo pradžios. Jos atsakymas tikint Dievą atvedė Kristų į pasaulį ir per Jį nuodėmė neteko savo galios.

„Teigdami apie Marijos Nekaltąjį Prasidėjimą, mes atvirai pripažįstame, kad moteryje Marijoje, Dievo Motinoje, jau aiškiai įgyvendinta pagrindinė reikšmė realybėje, materialinėje ir dvasinėje, būseną būti įpai-

niotai į nuodėmingas visuomenės struktūras joje nerado atgarsio“ (Coyle 1996, 42). Marijoje mes matome, ką reiškia būti išvaduotam iš nuodėmės vergijos. Pirmosios nuodėmės ženklas byloja apie nedorą pasaulį. Nekaltojo Prasidėjimo ženklas rodo, kad net susikaupęs pasaulio nuodėmingumas negali įveikti Dievo troškimo išgelbėti. Taigi tai yra eschatologinis ženklas, stiprus pagrindas krikščioniškai vilčiai ir galinga varomoji jėga krikščioniškam pažadui, teisingumui pasaulyje, kuriame egzistuoja globalinis smurtas ir išnaudojimas.

1.4. Marija – į Dangų Paimtoji

Dažnai keliamas klausimas, ar Marijos medžiaginis kūno paėmimas į dangų yra mums atskleidžiamas Šv. Rašte, ir jau atsakomas Bažnyčios didžiųjų mokytojų, tai neigiant. Šv. Tomas Akvinietis manė, kad Šv. Raštas neperteikia šio epizodo ir niekaip nesuponuoja tikėjimo apie tokį įvykusį faktą su Marija. Dvi pastarosios dogmos (Nekaltojo Prasidėjimo ir Dangun Ėmimo) yra ganėtinai „jaunos“, palyginti su kitomis Bažnyčios dogmomis. Taigi, 1950 m. lapkričio 1 dieną Romoje popiežius Pijus XII paskelbia Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo dogmą (DS, Nr. 3900–3904). Prieš rengiant Marijos Dangun Ėmimo dogmą buvo atlikta oficiali visų vyskupų apklausa. Beveik visi pritarė, tai Pijus XII paminėjo savo Apaštališkoje dogminėje konstitucijoje: „Tai pirmas kartas, kai popiežius pasinaudojo Vatikano I Susirinkimo jam suteiktais įgaliojimais ir paskelbė Tikėjimo doktriną galutiniu aktu, tuo pademonstruodamas Bažnyčios neklystumą“ (Birstein, Gutschera 1999, 408). Naujoji Marijos dogma yra Vatikano I Susirinkimo nutarimo dėl popiežiaus primato Mokymo klausimais įgyvendinimas. Tačiau kartu ji yra ir romanų šalyse paplitusių religinių-teologinių siekių dar labiau išaukštinti Marijos vaidmenį išganymo istorijoje įgyvendinimas.

Popiežius Pijus XII, 1950 m. paskelbdamas Marijos dogmą, pirmą kartą pasinaudojo Vatikano I Susirinkimo suteiktu popiežiui Mokytojo autoritetu: „Visagaliai Dievo, apdovanojusio Mergelę Mariją savo ypatinga malone, Jo Sūnaus, nemirtingojo laiko Valdovo ir nuodėmės bei mirties Nugalėtojo, garbei padidinti (...). Mes pareiškiamo štai ką: „[R]emdamiesi mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus autoritetu, palaimintų Apaštalų Petro ir Pauliaus ir mūsų pačių, mes skelbiame ir apibrėžiame tai esant dogma, Dievo apreikšta, kad Nekaltai Pradėtoji Dievo Motina, visada Mergelė Marija,

jos žemiškajam gyvenimui pasibaigus, su kūnu ir siela buvo paimta į dangiškąją garbę“ (DS, Nr. 3902–3903). Šiame Šv. Tėvo paskelbime svarbus kiekvienas žodis. Labai glaustai popiežius pamini Marijos Nekaltąjį Prasiidėjimą, dieviškąją Motinystę, visuotinę nekaltybę. Tai krikščioniškojo tikėjimo tiesos, kurios turi būti logiškai papildytos ir Marijos į dangų paėmimo tiesos.

Be abejonės, Pijaus XII svarstymo pagrindas yra Marijos dalyvavimas visame Sūnaus gyvenime, jo darbuose ir ypač išganingoje aukoje. Su šia mintimi pradedamas ir baigiamas Popiežiaus dokumentas *Munificentissimus Deus*, kuriuo ši dogma ir buvo paskelbta. „Švenčiausiosios Mergelės Ėmimas į dangų yra ypatingas dalyvavimas jos Sūnaus Prisiidėjime ir būsimąjo kitų krikščionių prisikėlimo pirmavaizdis“ (KBK, Nr. 966).

2. Marija – Bažnyčios Motina Vatikaną II Susirinkimo mokyme

Popiežius Jonas XXIII 1961 m. gruodžio 25 dieną paskelbė Vatikaną II Susirinkimą, turėjusį lemiamą įtaką tolesnei Katalikų Bažnyčios teologinei, pastoracinei, liturginei bei socialinei raidai. Vatikaną II Susirinkimo tikslas buvo vidinis Bažnyčios atsinaujinimas. „Tam tikslui pasiekti pirmiausia reikėjo suvokti ir aptarti, kokia yra Bažnyčios prigimtis bei paskirtis“ (Trimakas 1990, 19). Dogminė konstitucija apie Bažnyčią (*Lumen Gentium*) yra laikoma pačiu svarbiausiu Vatikaną II Susirinkimo dokumentu. Ne dėl to, kad ji nauju būdu nusako, kas yra Bažnyčia, bet labiausiai dėl to, kad ji tarsi branduolys apima visas kitas Vatikaną II Susirinkimo paskelbtas konstitucijas, dekretus ir pareiškimus. Ji duoda toną ir nustato gaires, pagal kurias pamatinės mintys išsišakoja ir yra išplėtojamose kituose Vatikaną II Susirinkimo dokumentuose.

Šioje konstitucijoje yra aiškinami pagrindiniai principai: kas yra Bažnyčia ir kokie yra jos tikslai. Bažnyčia buvo aptarta dviem biblinėmis sąvokomis: kaip mistinis Kristaus Kūnas ir kaip Dievo tauta. Toje pačioje konstitucijoje buvo paryškinta ir Marijos vieta Bažnyčioje: „Išdėstydamas mokslą apie Bažnyčią, kurioje dieviškasis Atpirkėjas veikia mūsų išganymui, šventasis Sinodas taip pat rūpestingai siekia nušviesti du dalykus: palaimintosios Mergelės Marijos vaidmenį įsikūnijusio Žodžio ir Mistinio Kūno paslapyje ir atpirtųjų žmonių prievoles Dievo Gimdytojai, Kristaus ir

žmonių, ypač tikinčiųjų, Motinai“ (Trimakas 1990, 19–20). Taigi aštuntasis ir paskutinis konstitucijos skyrius yra skiriamas palaimintajai Mergelei Marijai, Dievo Gimdytojai. Susirinkimo pradžioje buvo numatyta išleisti atskirą dokumentą apie Dievo Gimdytoją Mariją, tačiau Susirinkimo Tėvai nutarė įtraukti ją į konstituciją apie Bažnyčią, kad būtų akivaizdžiau matoma, jog jos vaidmuo yra glaudžiai susijęs su pačios Bažnyčios paslaptimi. Šiame skyriuje yra išryškinamas palaimintosios Mergelės Marijos vaidmuo išganymo plane ir jai prideramas kultas Bažnyčioje. Jos vaidmuo yra nupasakojamas remiantis Šv. Rašte užrašytais faktais. Švč. Mergelės Marijos santykis su Bažnyčia trumpai išryškinamas tradicinio Bažnyčios mokymo šviesoje. Raginama ją garbinti liturgijoje ir išlaikyti per amžius susiklosčiusius pamaldumo į ją papročius⁸. Konstitucija primygtinai skatina, atskleidžiant nepaprastą Dievo Gimdytojos kilnumą, vengti tiek klaidingo perdėjimo, tiek dvasios siaurumo (plg. LG, Nr. 67).

Tradicinis katalikiškas mokymas apie Mariją, krikščionių Motiną, Vatikano II Susirinkimo dogminėje konstitucijoje apie Bažnyčią buvo „įterptas į platesnį kontekstą, aprėpiantį Marijos vietą išganymo ir Kristaus slėpinio istorijoje“ (Cantalamesa 2001, 144). „Palaimintoji Mergelė, nuo amžių kartu su Dievo Žodžio įsikūnijimu skirta tapti Dievo Motina, dieviškosios Apvaizdos nutarimu šioje žemėje tapo kilni Atpirkėjo Motina, kitus didžiadvasiškumu pralenkianti padėjėja ir nuolanki Viešpaties tarnaitė. Kristų pradėdama, pagimdydama, augindama, paaukodama šventykloje Tėvui, kentėdama drauge su mirštančiu ant kryžiaus Sūnumi, ji ypatingu būdu savo klusnumu, tikėjimu, viltimi ir ugninga meile bendradarbiavo su Atpirkėju, vykdančiu savo uždavinį – atkurti antgamtinį sielų gyvenimą. Todėl malonės plotmėje ji tapo mūsų motina“ (LG, Nr. 61).

Šio Sinodo argumentas yra toks: „Marija, Jėzaus Motina, bendradarbiavo su savo Sūnumi žmonijos išganymo darbe nuo pat pradžios. Pagal laisvą Dievo norą ji tebebendradarbiauja su Sūnumi tame išganymo darbe ir Bažnyčioje“ (Trimakas 1990, 20). Juk visa išganingoji „palaimintosios Mer-

⁸ Verta pabrėžti, kad Marijos kultas Katalikų Bažnyčioje niekaip neužgožia ir negali užgožti Kristaus kulto. Tikrasis ir visa apimantis krikščioniškojo tobulumo idealas yra Jėzus Kristus – pasaulio šviesa. Kristus yra vienintelis kelias, vedantis pas Tėvą (plg. Jn 14, 4–11). Jis yra ir aukščiausias pavyzdys, pagal kurio atvaizdą mokinys privalo derinti savo elgesį (plg. Jn 13, 15), t. y. jausti taip, kaip Kristus (plg. Fil 2, 15), gyventi kaip Kristus ir turėti jo Dvasią (plg. Gal 2, 20; Rom 8, 10–11). Marijos kultas „nė trupučio šios šviesos neužtemdo: priešingai, jame ji įgauna spindesį ir jėgą“ (plg. Špidlik, 2000, 5).

gelės įtaka žmonijai kyla ne iš kokios nors vidinės būtinybės, bet iš laisvo Dievo noro... Tai jokių būdu netrukdo tikintiesiems betarpiškai jungtis su Kristumi, bet, priešingai, dar padeda“ (Trimakas 1990, 20).

Marijos motinystė dieviškosios malonės plane prasidėjo, kai Apreiškimo metu ji ištikimai pareiškė savo sutikimą, kurį nesvyruodama išlaikė po kryžiumi. Švenčiausioji Mergelė Marija savo nuolankiu paklusnumu dieviškajai valiai, angelui apreiškus širdimi per kūną priėmusi Dievo Žodį ir atnešusi pasauliui Gyvenimą, yra pripažįstama ir gerbiama kaip tikra Dievo ir Atpirkėjo Motina (plg. LG, Nr. 53). Jai vienai buvo patikėta pareiga ir kartu suteikta didžiulė garbė – būti Dievo Sūnaus Gimdytoja. Šia ypatinga malonės dovana ji pranoksta visus kitus kūrinius tiek danguje, tiek žemėje (plg. LG, Nr. 53). Tačiau kartu ji yra neatskiriamai susieta su visais žmonėmis. Marija yra visų Kristaus narių Motina, kuri užtaria savo vaikus. Jos motinystė nepaliaujamai tęsiasi, nes ji ir toliau savo užtarimu neša mums amžinojo išganymo dovanas. Atpirkėjo Motina yra ir atperkamujų Motina. Ir Dangun Paimtoji tebesirūpina žemėje likusiais vaikais, Bažnyčios tikinčiais, kad jie pasiektų dangų.

Susirinkimas paaiškino šios Marijos motinystės prasmę, sakydamas: „Marijos motiniškas vaidmuo žmonėms jokių būdu netemdo ir nemažina šio vienatinio Kristaus tarpininkavimo, bet parodo jo galią. Juk visa Švenčiausiosios Mergelės išganomoji įtaka žmonijai kyla ne iš kokios nors vidinės būtinybės, bet iš laisvo Dievo noro ir plaukia iš Kristaus nuopelnų pertekliaus, grindžiama Jo tarpininkavimu, nuo kurio visiškai priklauso ir iš kurio semiasi visą savo galią. Tai jokių būdu netrukdo, bet padeda tikintiesiems tiesiogiai vienytis su Kristumi“ (LG, Nr. 60). Remdamiesi šiais tekstais ir tuo, apie ką ligi šiol kalbėjome, šitaip galime apibendrinti dvigubą Marijos ryšį su Jėzumi ir su Bažnyčia: Jėzui Marija yra motina ir mokinė; Bažnyčiai ji yra motina ir mokytoja, tai paveikslas ir pavyzdys, kuriuo reikia sekti (plg. Cantalamessa 2001, 145). Ji iš tiesų gali kaip Paulius, ar net labiau už Paulių, sakyti: „Sekite mano pavyzdžiu, kaip ir aš seku Kristumi“ (plg. 1 Kor 11,1). Taigi, Marija yra mums pavyzdys ir mokytoja, nes pati yra tobula Kristaus mokinė ir sekėja. Katalikų Bažnyčios Katekizmas moko: „Visiškai atsivadusi Tėvo valiai, Jo Sūnaus atpirkimo darbui ir visokeriopam Šventosios Dvasios veikimui, Mergelė Marija Bažnyčiai yra tikėjimo ir meilės pavyzdys. Dėl to ji yra iškilusias ir vienintelis toks Bažnyčios narys, dargi jos „pirmavaizdis“ (*typus Ecclesiae*)“ (KBK, Nr. 967).

Turbūt didžiausia Vatikano II Susirinkimo mokymo naujovė yra pati jo vieta Bažnyčios mokyme, nes mokymas apie Mariją yra mokymo apie Bažnyčią dalis. Šitaip Susirinkimas ėmėsi išsamaus, palyginti su ankstesniais šimtmečiais, mariologijos atnaujinimo. Apie Mariją kalbama atskirame dogminės konstitucijos apie Bažnyčią skyriuje, tačiau nekalbama apie ją, tarsi ji užimtų tarpinę padėtį tarp Kristaus ir Bažnyčios, bet grįžtama kaip Bažnyčios Tėvų laikais prie kalbėjimo apie ją per sąsają su Bažnyčia. Į Mariją žiūrima, pasak šv. Augustino, kaip į pirmąjį Bažnyčios narį, o ne esantį šalia ar aukščiau jos: „Marija yra šventoji, Marija yra palaimintoji, bet svarbesnė už Mergelę Mariją yra Bažnyčia. Kodėl? Kadangi Marija yra Bažnyčios dalis, šventas, tobulas narys, aukštesnis už kitus, bet vis dėlto vienas kūno narių. O jei ji – kūno narys, tai, be abejonės, visas kūnas svarbesnis už vieną narį“ (Cantalamessa 2001, 145). Taigi Vatikano II Susirinkimo didelis nuopelnas yra tai, „kad išryškino Marijos vaidmenį pačioje Bažnyčioje – ją esant Bažnyčios nare, bet kartu jos Sūnaus išganomųjų motina“ (Trimakas 1990, 21).

Tai nesukliudė Susirinkimui pabrėžti ir unikalios Kristaus ryšio su Motina Marija, pripažįstamo ne visų krikščionių. Iš tiesų mokymas apie ją pavadintas taip: „Palaimintoji Mergelė Marija, Dievo Motina, Kristaus ir Bažnyčios slėpinyje“; taigi apie Mariją kalbama ne tik Bažnyčios, bet ir Kristaus, kaip įsikūnijusio Žodžio, slėpinyje.

Išvados

Apžvelgus mūsų tematiką, galima daryti išvadas. Mariologijos mokslas remiasi Šv. Rašto tekstais, kurie atskleidžia Švč. Mergelės Marijos vaidmens svarbą žmonijos išganymo istorijoje. Ievos ir Marijos paralelės samprata amžių tėkmėje įsitvirtino tikinčiųjų sąmonėje ir tai ugdė tikėjimą Jos tarpininkavimu ir užtariamąja galia. Būtina akcentuoti pagrindinį mariologinį principą: Mergelė Marija turi būti traktuojama viso išganingo Dievo veikimo plano kontekste. Būtent jame išryškėja atskiri faktai apie jos asmenį. Marija niekaip negali būti atskirta nuo bibliinių aprašymų ir tik iš jų dedukciniu būdu išvedamos tiesos (dogmos) apie ją pačią (Colzani 2002, 942). Pirmieji Bažnyčios tėvai, Tradicijos liudytojai: Ignacas Antiochietis, Justinas kankinys ir Ireniejus Lionietis, pagilino Marijos vaidmens sampratą žmonijos išganymo istorijoje. Šv. Ireniejus pabrėžė Dievo Mo-

tinystės identiškumą su Bažnyčios Motinyste, o tai vėliau teigė popiežius Paulius VI. Vatikano II Susirinkimas pažymėjo, kad mariologinės interpretacijos aiškintinos Naujojo Testamento šviesoje. Atskleidžiant įvairius mariologijos mokslo aspektus, pirmiausia reikia įvertinti Marijos vaidmenį išganymo plane. Tai ir yra jau minėtas pagrindinis teologinis dogminis principas, leidžiantis teigti tiesas apie Marijos asmenį: Ji – Dievo Motina, Mergelė, Nekaltai Pradėtoji ir į Dangų Paimtoji. Vatikano II Susirinkimo dogminės konstitucijos apie Bažnyčią *Lumen Gentium* aštuntajame skyriuje, kuris skirtas mariologinei temai aptarti, Susirinkimo Tėvai akivaizdžiai parodo Marijos santykį su Kristumi ir Jo įkurtąją Bažnyčią. Marijos asmenyje yra atpažįstamas tobulas Bažnyčios Pavyzdys, Paveikslas ir Siekinys. Jėzui Marija yra Motina ir Mokinė, Bažnyčiai ji yra Motina ir Mokytoja. Taigi, Marija yra Bažnyčios narė ir visų mūsų dvasinė Motina, nepailstamai besirūpinanti savo vaikų išganymu.

Sutrumpinimai

- DS – Hunermann P. (Sud.). (2012). *Denzinger, Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Bologna: Edizione Dehoniane.
- LG – *Lumen Gentium*. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Konstitucijos, deklaracijos, dekretai*. (2001). Vilnius: Aidai.
- KBK – *Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. (2012). Lietuvos vyskupų konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.

Literatūra

- Ayan 2007 – J. J. Ayan. *Ireneo di Lione*. Letteratura Patristica. San Paolo, 769–775.
- Alekna 2003 – D. Alekna. *Bažnyčios Tėvai*. Antologija. Vilnius: Aidai.
- Birnstein, Gutschera 1999 – U. Birnstein, H. Gutschera. *Krikščionybės kronika*. Vilnius: Vaga.
- Buchberger 1962 – M. Buchberger. *Lexikon Für Theologie und Kirche*. Siebter Band.
- Bučmys 1964 – K. Bučmys. *Gegužės mėnuo*. Brooklyn: Pranciškonų leidinys.
- Cantalamesa 2001 – R. Cantalamesa. *Marija – Bažnyčios veidrodis*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai.
- Coyle 1996 – K. Coyle. *Mary in the Christian Tradition*. USA.
- Colzani 2002 – G. Colzani. *Mariologia*. Teologia, San Paolo, 934–953.
- Colzani 2002 – G. Colzani. *Maria*. Teologia, San Paolo, 906–934.
- Dowley 2000 – T. Dowley. *Krikščionybės istorija*. Vilnius: Alma littera.
- Hunermann P. (Sud.). (2012). *Denzinger, Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Bologna: Edizione Dehoniane.

- Jonas Paulius II. *Enciklika Redemptoris Mater, Apie Švenčiausiąją Mergelę Mariją, keliaujančią Bažnyčios gyvenime*. Prieiga internetu: http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/enciklikos/redemptoris-mater [žiūrėta 2018 04 12].
- Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. (2012). Lietuvos vyskupų konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Lenzenweger 1996 – J. Lenzenweger. *Katalikų Bažnyčios istorija I*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- Maceina 1958 – A. Maceina. *Didžioji Padėjėja*. Putnamas.
- Neusner, Dupuis 2001 – J. Neusner, J. Dupuis. *The Christian faith*. New York.
- Paulius VI. (1992). Apaštališkasis paraginimas *Marialis Cultus* (1974). *Enchiridion Vaticanum*. Vol. 5. Edizioni Dehoniane Bologna (naudojamas lietuviškas tekstas iš spaudai rengiamo vertimo).
- Söll 1984 – G. Söll. *Maria Fragen und Antworten*. Leipzig: St. Benno Verlag.
- Suarez 2010 – F. Suarez. *Marija iš Nazareto*. Vilnius: Tikroji moneta.
- Špidlik 2000 – T. Špidlik. Marijos kultas. *Sandora*, nr. 5.
- Šventasis Raštas*. (2009). Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Trimakas 1990 – K. Trimakas. „Štai Jūsų Motina“. Židinyš. Cicero.
- II Vatikano Susirinkimo dokumentai*. (1969). III dalis. Popiežių kalbos ir raštai. Bostonas: Krikščionis gyvenime.
- Vatikano II Susirinkimo nutarimai*. (2001). Vilnius: Aidai.
- Zakaras 1991 – V. Zakaras. *Bažnyčia susirinkimuose*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

Arvydas Ramonas

TEACHING OF THE CATHOLIC CHURCH ABOUT MARY, MOTHER OF GOD

Summary

This article briefly reviews the doctrinal teaching of the Catholic Church about the Blessed Virgin Mary, the Mother of God. In particular, we will touch on the most important four dogmas about her person. The Second Vatican Council teaches Christians that the main actress, guarantor and purpose of Christian life is Jesus Christ. The importance of Mary's role comes from her divine motherhood. Being the Mother of the Savior, she is also the Savior Mother and Advocate. This truth is proclaimed by the Church at all times about the Holy Virgin Mary. There are 4 dogmas about Mary. Mary, the title of the Mother of God (*Theotokos*) was given in 431 years, in Ephesus the Third Universal Church Meeting. Later and The West Church recognized Mary's *Theotokos* title and described it in 451 years, in Calcedon Meeting. Pope Leo I proposed a wording that included Nestorian concerns about the clear distinction between the two natures

of Jesus. In the words of the Church of Calcedon, Jesus was born of the Virgin Mary according to his humanity. What the Assembly of Ephesus solemnly proclaimed, the Calcedonian Assembly made a clear dogmatic statement. It even more precisely formulated the Christian dogmatics, along with it was also repeated the doctrine of the Divine Motherhood of Mary. The oldest Church Parents and writers also announce the virgin birth of Jesus, always calling Her Mother The Virgin. How Mother Mary is a public figure, and The Virgin is not public, so the Church could only know about it from Revelation. This dogma was proclaimed at Lateran's First Assembly in 649. At a time when the Mother of God reflects the roots and trunk of the biblical truths, Mary's virginity forms her ring. The Gospel speaks of Mary's Motherhood as The Virgin, and Motherhood is grounded by the work of the Holy Spirit. The dogma of The Immaculate Conception of Mary was announced on December 8, 1854, by pope's document *Inefabil Deus*. It states that the Blessed Virgin Mary was free from the original sin from the first moment of her life. On November 1, 1950, in Rome, Pope Pius XII proclaimed the Dogma of the Assumption of the Virgin Mary. The new dogma of Mary, on the one hand, is the implementation of the Vatican I meeting about the Pope's Primates on Teaching. But at the same time, it is also the religious-theological aspirations prevalent in the Romance countries to further exalt the role of Mary in the realization of Salvation in history. According to the teaching of the Second Vatican Council in the person of Mary, the perfect example of the Church, she is the Example, Figure and targets of all believers. Mary for Jesus is The Mother and the disciple, she is the Mother and Master for the Church. Thus, Mary is a member of the Church and all of our spiritual Mother, caring for her salvation to her children.